
DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

AMENORRHOEA.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

AMENORRHOEA.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GEORGII BAIRD, SS. T.P.

ACADEMIAE EDINBURGENAE PRAEFECTI;

NEC NON

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI Consensu;

Et NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE Decreto;

Pro Gradu Doctoris,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

BARNABAS COYNE,

HIBERNUS;

Morbi non eloquentiâ, sed remediis curantur.

CELSUS.

Ex Simplicitate decus.

QTINBT.

Ad Diem 12 Septemb. horâ locoque solitis.

EDINBURGI:

EXCUDEBAT C. STEWART

ACADEMIÆ TYPOGRAPHUS.

1803.

Digitized by the Internet Archive
in 2020 with funding from
Wellcome Library

PATRI SUO OPTIMO,

DILECTISSIMOQUE,

BARNABÆ COYNE,

CUI

OMNIA, PRÆTER VITAM, ACCEPTA REFERT,

EA QUA PAR EST PIETATE,

HASCE STUDIORUM PRIMITIAS

SACRARE VOLUIT.

AUCTOR.

NECNON

AMICO SUO SPECTATISSIMO,

ABRAHAMO COLLES, M. D.

CHIRURGO PERITISSIMO,

ARTEM PROPRIAM, FAUSTISSIME,

SIMMISQUE CUM LAUDIBUS,

DUBLINIENSI EXERCENTI,

TENTAMEN HOCCE,

QUALECUNQUE FUERIT, AMICITIÆ PIGNUS

DAT, DICAT, CONSECRATQUE

AUCTOR.

DISSERTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

AMENORRHOEA.

AUCTORE B. COYNE.

IN corpore humano, cujus structura et fabrica maximè mirabilis, sapientiam supremi numinis et potentiam, clarè, et evidenter, demonstrat, multæ mutationes oriuntur, quæ philosophorum et medicorum attentionem, in sese, non convertere non possint. In his autem (ni fallor) Amenorrhœa, et alii virginum morbi, maximè eminent. Sexus enim amabilis, cui plurima vitæ solatia debemus, graviter ægrotans, misericordiam, et opem, jure sibi vindicat. Hanc

A

propter

propter causam, multa de virginum morbis jaundudum eximiè scripta, me, ab hac re suscipienda, non terruerunt.

Certo vitæ tempore, nempe circa pubertatem, totum virginis corpus, sed regio præsertim uterina, magnam subit mutationem. Uterum partesque ei annexas depingere vix necessarium puto, iis, oculis quorum fidelibus subjectum fuerit, hoc opusculum meipso longe melius cognitum, (haud enim anatomix ignoris scribo). Vasa genitalia in uteri fundum desinentia, et circa hoc tempus, (viz. pubertatis), maximè patefacta, per paucos dies serosum; dein sanguineum, et, sub finem effusionis, serosum rursus paulisper trajiciunt. Eluvionem hanc jam adfuturam, edocent plurima symptomata. Vultus pallet, livescunt genæ; afficitur dolore capitis puella, lassitudine, doloribus magnis quasi urentibus, regionem uterinam et lumbos præsertim vexantibus, et aliis debilitatis signis. Hæc indicia primum menstruorum fluxum sæpe comitantur, qui per dies tantum paucos

paucos fluere perstans, fæminam æquè ac antea sanam relinquit ; sed si menstrua, eo vitæ tempore jam recensito, non accedunt, (instantibus simul symptomatibus jam dictis), *Emansio mensium* * a nosologis morbus vocatur. *Suppressio* † verò mensium et iste status, in quo, postquam fluere incipiebant, ex toto reprimuntur. Sub nomine verò Amenorrhœæ, omnia quæ ad varias eorum obstructions necessaria esse videantur, comprehendi posse judicavi, et id eâ causâ adhibere decrevi.

Tempus ætatis, quo fluxus hic incipit incertum est ; multas enim propter causas variatur. Sed plerumque in hac insulâ, dummodo valetudine fæmina bonâ fruitur, menstrua incipiunt inter duodecimum et decimum-quintum annum, Levem, tamen, sanguinis uterini cursum, quædam puellæ expertæ sunt, nono, octavo, vel etiam quinto anno, sed ut opinor rarissimè ||.

In

* Vide Cullen's Nosol. † Ibidem.

|| Vide Heberdeni Comment, p. 252.

In plagis ad septentrionem spectantibus, frigidisque, multo tardius, quam in australibus calidisque, virgines adoriuntur. Nam in regionibus percalidis, circa annum ætatis nonum, menses apparent; quia in his, corpus summum suum incrementum citius attingit, et puellæ spatio temporis breviori nubiles evadunt; et, vice versâ, in tractibus algidioribus, ut in Lapponia, duplex ferè temporis spatium ad eundem effectum edendum fuerit necessarium; sed multum me gaudet, incolas propter venustas patriæ meæ carissimæ, quod in hoc ut in aliis rebus fortasse via in media tutissima est.

Multis ab auctoribus discimus, puellas regiones meridionales, quam Europæanas vel septentrionales incolentes, parciore menses excerpere, quod minimè nobis præter naturam videtur; si enim corpus in regionibus jam dictis, brevi spatio novem aut decem annorum maturescit, cum in his (viz. frigidis) ad eandem molem ante decimumquartum vel decimumquintum annum haud attingit, capacitatem vasorum

rum in illis ad fluida continenda majorem futuram esse, quam in his pro ratione ætatum differentiæ conjicimus ; multum tamen a statu solidorum pendere confitebor.

Ætas quâ primum orditur profluvium, diversa sese habet incolas inter earundem etiam regionum, climatis temperie, corporis habitu, victusve consuetudine, magnoperè pendere, nemini non constat. Variat etiam ex causis jam relatis ætas, qua decedit hæc eluvio menstruorum. Quadragesimum inter et quinquagesimum annum, fluor hicce plerumque adesse definit ; verum eorum ex toto cessatio iisdem ad ortus subjicitur varietatibus.

Hæc fere est norma naturalis* ad quam sanguis uterinus demum subsistit ; attamen interdum fit, ut menstrua et sæpius et abundantius tum, cum prope sunt ad finem, neque sane alio tempore, (graviditate exceptâ) sanguinis profusiones tantæ tamque periculosæ ex utero fiunt.

Auctores

* Vide Hiberd. Comment. p. 253 et 4.

Auctores de copia vel quantitate sanguinis, singulis vicibus excreti, haudquaquam in eandem sententiam iverunt. Quidam † uncias sex, vel octo plerumque excerni dicunt, alii ‡ ad uncias viginti collocant. Clariss. de Haen, ut videtur, mensuram a tribus, ad quinque plurimum accedere uncias compertum habet, et Hippocrates (ut audivi) uncias octodecim excretas esse affirmavit; sed

“ Non nostrum inter illos tantas componere lites,” et quantitatem perfectam confirmare, lectori ingenio relinquo; nam magni momenti rem esse haud existimo, utrum unciaë quatuor, quinque, sex, vel quatuordecim effunduntur, neque facile, ut opinor, stabiliri potest, præcipuè cum in omnibus fere mulieribus quantitas variatur, et in fæmina eadem, diversis temporibus, sæpenu-
merò. Utrum vero fluxus menstruorum pro morbo, necne, debeant haberi, symptomata quæ eosdem comitantur, facilè (me saltem iudice)
mon.

† Vide Haller. ‡ Vide Friendii Emmenol. cap. 1.

monstrabunt, viz. Si quantitas sanguinis emissa magna fuerit, si ultra spatium sex, vel septem dierum perstiterit, si vires aegrotæ minuuntur, si cum febre, capitis dolore, vertigine, dyspnoeâ, dorfi lumborumque doloribus comitentur, &c. Hic tamen memorare licet, fæminas bono loco natas, et hanc propter causam ignaviæ magis luxuque deditas, menstrua majore copia habere, fluxusque continuationem in majus prolata, quam eæ quæ diætâ parcâ et cum vitâ strenuâ conjunctâ utuntur. Tantam industriæ, laboris, virtutisque compensationem, voluit alma rerum parens! Menses solita ætate sæpe non prorumpunt, vel propter corpus malè nutritum, aut gravi labore, vel improspera valetudine exhaustum, aut denique quacunque causa valde debilitatum, ita ut vel nulla sanguinis abundantia fieri possit, vel sanguine factò, vis illa deesset, quæ sanguinem ad uterum eliciat, vel per ejus vasa propellat. Easdem propter causas menses sæpe supprimuntur fæminis, quibus, jam frequentissimè, justa post intervalla, et idoneâ
quantitate

quantitate provenirent, vel morbus Amenorrhœa dictus formatur.

Menses quoque eo facilius impediuntur instantes, vel reprimuntur fluentes, causis quæ viderentur levissimæ, suppressive eo magis nocent, quod insolita, dum instant vel fluunt, universi corporis mobilitas viget †.

A menstruis diu suppressis, morbi multi gravesque oriuntur, quales sunt apoplexia, mania, hysteria, fluor albus, leucophlegmasia, hydrops, &c.

DEFINITIO.

Menses tempore quo fluere solent, vel solito parciore vel non omnino fluentes, citra graviditatem ||.

DIA.

† Consule, *Conspect. Med. Theor. Gregorii.*

|| Cullen, *Synops. Nosol. Meth.*

DIAGNOSIS.

Quamvis quis attente morbi hujus historiam, vel descriptionem jam antea datam, animo perpendens, illum ab omnibus ferè aliis, non potest non dignoscere, solum in quo decipi possumus, quod conceptio, pro morbida mensium suppressione, haberi potest. Graviditas verò et amenorrhœa, eo internosci possunt : Si vomitus post menstrua suppressa, præsertim manè, infestat : vomitio enim frequentius matutino tempore, à conceptione, quam a mensium suppressione, exoritur ; si in suspicionem nomen ægritæ incurrat ; si mammæ magnitudinem, et firmitatem sibi insolitam, acquirunt, (nam in amenorrhœa molliores et flaccidiores sunt) ; vultus etiam aliud discrimen dat ; quia, prægnantibus plerumquè speciosior est, dum contra obstructione menstrualis conflictantibus, insigniter pallet ; si denique, quatuor vel quinque mensibus

B

elapsis,

elapsis, omnia hæc signa graviditatis evanescent, nobis concludere fas sit, morbum ex consuetudine cum viro, suam ducere originem; et, vice versa; si symptomata jam recensita post dictum tempus ingravescere pergant; si languor, anorexia, nausea, membrorum tumor, et alia debilitatis signa magis indies augeant, persuasissimum habeamus, fæminam morbo vero implicari; neque ullam (quantum in nos est), moram esse deberi, ad idonea remedia confugiendi. Sed in memoriâ oportet nos semper tenere, non omnibus ægrotæ fabulis fidem habere. Professor peritissimus Gregorius, de remediis evacuantibus tractans dicit, “innuptis vero, ex plebe saltem, de mensium defectu conquerentibus, propter causas satis manifestas, nunquam temere credendum est.”

PROGNOSIS.

† *Consp. Med. Th.* p. 449.

PROGNOSIS.

Hic morbus licet raro per se lethalis sit, sæpissime tamen pertinax est et curatu difficilis, immo interdum immedicabilis, nam multos alios gravissimos frequenter antecedit. Medicus igitur cautè præfagiatur, qualem exitum habiturus sit; si autem, ægra non sit provecta ætate, nec morbis antecedentibus fracta, nec diu continuaverit suppressio, si organum quod menstrua profundit neque pravè conformetur, nec ullo modo læsum fuerit; si amenorrhœa non multum spatii habuerit, et præsertim si a frigore, ad tempus mensium sit orta, tunc benignus eventus sperandus est. Sin res semet omnino aliter habeant, periculum idque haud leve utique pertimescendum est. Fæmina quæ non peperit, gravius et citius menstruorum laborat suppressione, quam ea quæ peperit. In memoria tamen retineamus, prognosin omnibus menstruorum

menstruorum retentorum casibus accommodatam exhibere, minimè in potestate nostrâ situm esse, quia adeo diversis corporis constitutionibus diversæ sunt ægræ, et etiam tot, tam multæque res, quæ profint vel obsint ejus curationi, morbi cursu accidunt, quæ nostrum judicium mutare valent.

CAUSÆ REMOTÆ.

Causæ, quas auctores hunc morbum movere, credunt, multæ sunt et variæ, eo magis attentione dignæ, quod ex earum natura bene perspecta, morbi sanatio, et fluxus menstrualis revocatio, potissimum pendent; sed natura scientiam nostram causarum et effectuum arctis limitibus circumscripsit.

Impediuntur menses jam instantes, vel subito sistuntur, dum fluunt, variis causis, quarum nullæ vel frequentiores, vel vehementiores sunt, quam quædam mentis affectiones deprimentes,
veluti

veluti metus, tristitia, &c. Frigus etiam seu manibus, seu pedibus adhibitum, menses sæpissimè impedit: hinc in regionibus ubi mos est ancillis (paupertatem propter) perambulare plateas humidas, et frigidas, pedibus nudis, Amenorrhœa frequentissima est, nec mirum; frigus enim ut omnibus notum est, vasa, partis, cui adhibetur constringit, tantaque sympathya, inter varias corporis partes, exstat, ut unâ affectâ, nullas alias partes non sit certissime affecturâ, nam aqua frigida scrotum tangens, epistaxin sæpissimè prohibet. Medici quidam solertes affirmant, nullam noxam, adeo frequenter hunc morbum inducere ac amoris inopiam, et sane minimè negandum est, multum causæ relatæ in menstruis obstruendis deberi.

Sunt aliæ vero causæ, quæ hunc morbum allicere possint, etsi rarissime; ut uteri ipsius mala conformatio, qua minùs valeat, ad sanguinem congerendum et effundendum, vel etsi sanguis effusus sit, via fortasse ex utero ducens, præter naturam obstructa esset. Sæpius vero
salvâ

salvâ omnino organorum fabricâ, menses solito tempore non prorumpunt, ob defectum istius conditionis ovariorum, unde secretio humorum foecundorum, qui utero stimulo videntur esse, pendet †. Ab alio celeberrimo auctore discimus, partus post difficiles, menstrua diu manserunt suppressa, maximè si lac non desinat in mammâs fluere. §

Inter causas hujusce morbi, celeberrimus Morgagnius, errores, diaetam et exercitacionem spectantes, enumeravit, et alii medici peritissimi huic opinioni subscripserunt, et igitur usum theæ, coffeae, piscium quorundam, &c. interdixerunt. Veruntamen tam multae sunt mulieres, quae his victuum generibus indies impunè utuntur, hanc affectionem perrarò inducere, nobis concludere fas est. Hoc tamen constat ut quicquid difficilius concoquitur, id faeminis mensibus fluentibus minime aptatum esse.

Multae;

† Vide Med. Theor. Gregorii, p. 454. vol. I.

§ Heberden. Comment. p. 254. et sequent.

Multae sunt equidem aliae causae, quae hunc morbum inducere possint, sed eas hic, figillatim recensere, operae haudquaquam pretium ducimus, et cum professoris eruditissimi, tamque saepe citati, opinione, hanc concludimus partem †.

CAUSA PROXIMA.

Causa proxima amenorrhœae, diu multumque inter medicos exagitata fuerat; quidam plethorae aut nimiae sanguinis quantitati eam tribuerunt

† “Menses a duabus causis generalibus frequentissime
“deficiunt, vel a defectu vis, quæ sanguinem per vasa
“atque foramina uteri propellere debuisset, nihil præter
“solitum exitui ejus obstantem, vel a renixu aut impedi-
“mento aliquo præter naturam, quale, neque solitæ cor-
“poris vires, quæ sanguinem propellerent, neque sanè
“multo majores, quas vel natura vel ars suscitaverit su-
“perare queant.”

Greg. Consp. Med. Theor. p. 430. vol. 2.

buerunt †. Sed quo modo hoc faciat (me saltem iudice) est omnino incertum, nisi fortasse quod nimium sanguinis cor et arterias ad sanguinem propellendum impares reddere potest ‡. Alii visciditati humorum, vel *lentori* (ut dicunt) cum vasorum uteri rigiditate et obstructione omnem conferunt culpam; sed causis remotis jamjam dictis bene perpensis, in sententiam alteram concidemus, et causam proximam vel in debilitate vasorum uteri, aut rigiditate spastica positam esse nemini non videtur. Utrùm verò debilitas jure stet, inter causas amenorrhœae, necnè, multi dubitant; et hanc propter causam, quod debiles multo saepius menorrhagiâ, quam amenorrhœâ laborant. Sed opinio est Culleni illustrissimi || et multis argumentis stabiliri potest. Heberdenus, vir valde peritus, eandem in sententiam concurrens, ait, quod menstrua, quae singulis mensibus redire consueverunt, si febris incidat

† Junker.

‡ Boerb.

|| Cullen's Pr. Ph. cap. MIII.

dat ferè semper supprimuntur. Quae etiam phthisi pulmonum occupantur per aliquot menses antequam moriantur, nullum sanguinem ex utero effundunt †.

Quatenus spasmus causa proxima incipiens esse, et duratione suâ debilitatem et relaxationem facere possit, peritioribus dijudicandum relinquo.

RATIO MEDENDI.

Quoniam, causa hujus morbi, ex totius corporis, praecipuè autem vasorum uterinorum, laxitate, et debilitate, pendere videtur, igitur consilia medendi praecipua apparent.

1mo, Totum corpus roborare.

2do, Actionem vasorum uteri nimis languidam excitare.

Auxiliorum, primae consilii parti responden-

C

tium,

† Vide Heberdeni Comment. p. 254 et 5.

tium, idonea corporis exercitatio optima diversisque casibus accommodatissima est. Exhalationem cuticularem promovet, appetentiam cibi acuat, concoctionem maximè juvat, sanguinisque per aortam descendentem cursum adjutat, et porò utentibus, omnes corporis functiones excitantur, sicque vim atque robur acquirunt. Hæc revera accidere, fatis manifestè constabit, si nobiscum reputabimus, quam firma corporis constitutione, quamque sani sunt ac vegeti, qui ruri degunt, ibique necessitate coacti, vitam assiduam operosamque agunt; quare non in minimis bonis ponendum est, quod, nil, sine magno vitæ labore, natura, dedit mortalibus. Exercitium viribus tamen ægræ debet accommodari, et haud sine causâ affirmare audemus, experientia docti, equitationem, cursum, ambulationem, sed præcipuè saltationem, gestationem, frictionem &c; palmam faciliè præripere. Cibi, potusque, habenda est ratio, et in amenorrhœâ a debilitate pendente; diæta lauta, et nutriens, optimum remedium erit, qualis ventriculo optimè conveniat, pristinumque

pristinumque corporis vigorem restituat. Debet tamen esse lævis et concoctu facilis, ne gravaret magis quam nutriret ventriculum.

Vinum, cum cura et prudentia adhibitum, certè in omnibus debilitatis morbis, nulloque magis quam in hoc multum prodest ; et ex omni potus genere, vinum præstantissimum esse, nihil dubito. Cyathi pauci quotidie, et post justa intervalla, sumpti, vigorem systematis renovabunt, animum placidum vacuumque curis dimittent, et ubi functiones ventriculi læsæ sunt, magnoperè juvabunt. Horatius, acutus, et subtilis ille morum observator, in effectibus vini describendis, omnes, quotquot vidi, vel audivi, longe antecellit.

*Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes jubet esse ratas; in prælia trudit inermem,
Sollicitis animis onus eximit; addocet artes,
Fæcundi calices quem non fecere disertum?
Contracta, quem non in paupertate solutum?*

HOR; EPIST. V. LIB. I.

Excessum

Excessum autem ipsius, nunquam non timendum, et cane pejus et angue, evitandum esse debuit.

Cortex Cinchonæ offic ; in loco eodem cum vino conjungi fortasse oportebat, quod consimilis operis a nonnullis judicatur, quodque sæpissime cum remedio jam dicto administratur. Etsi medicamentorum roborantium principem esse, facile agnosco, attamen mulieribus retentione vel suppressione menstruorum laborantibus raro nunc præcipitur. Sed in hoc morbo, plurimum sanè, (si Leakii affirmationi fidem habeamus) * proficit, qui præconia maxima, (perperam fortasse) in eam expendit ; aitque, se nunquam tale tamque bonum remedium invenisse, sed ut dicit Gregorius ingenuus,—Valeat quantum valere potest.

Balneum frigidum, a multis tanquam remedium minime spernandum laudatur. Cum morbus nondum longè progressus sit, nullum hoc efficacius esse reperietur, sed debilibus diurnitateque

* See Leake on diseases peculiar to Women.

turnitateque morbi confectis, applicatio ejus non absque periculo erit, atque non nisi summâ cautione adhibitâ, experiendum. Si ita res se non habeant, adhibeatur. Tempus vero in balneo commorandi, aegrae viribus, pristinaeque constitutioni respondere debeat. Pro effectibus ejus, consule Consp. Med. Theor. Cap. 39.

Ex ferro praeparationes numero multae sunt; equidem an ullae sulphati ferri antepo-
nendae sint nescio, praesertim si cum myrrha conjunctus fuerit. Etiam si nonnulli auctores, limaturas ferri opinantur multo plus proficere; alii vero carbonatem, cum cortice cinchonae, vel extracto ejus, aut gentianæ junctum, praescribunt. Parum vero fiduciae in his et classe amarorum, qui tonica quoque creduntur, collocandam esse puto; et omnibus satis luculenter (ni fallor) patet, quod illi qui aquis chalybeatis naturalibus utuntur, alia simul neque minoris momenti auxilia habere solent.

Opii vires antispasmodicæ, fere omnibus
cognitae

cognitae sunt. Omnes corporis actiones stimulat, dolorem vel tollit vel mitigat, et immutatam vasorum uterinorum actionem auget. Dotes opii proprias exponere non aggrediar, sed verba Gregorii infra citabo.*

Ubi

* “ Opium vero, in multis casibus, mentes efficacissime
 “ movet, et sæpè omnibus aliis medicamentis planè ante-
 “ ponendum est, nimirum cum solita naturæ molimina fi-
 “ unt, et sanguis non modo solito velocius movetur, sed
 “ ad uterum simul copiosius derivatur, quamvis, propter
 “ contractionem nimis validam, seu spasmum vasorum et
 “ foraminum uteri, exire nequeat; et talis corporis con-
 “ ditio haud ambiguè plerumque signis sciri potest, pulsu
 “ imprimis frequente et valido, auctoque cutis calore, et
 “ gravibus uteri lumborumque doloribus, et nausea, et vo-
 “ mitu, aliisque signis ventriculi male se habentis, et capitis
 “ dolore et gravitate, omnibusque demum notis, sanguinis
 “ ab utero quasi pulsus, inque alias ideo partes derivati. In
 “ hoc statu, opium etiam per os sumptum spasmum solvit,
 “ vasa atque foramina uteri laxat, et sic sanguini per illum
 “ exitum sæpe conciliat, sed multo ferè efficacius reperi-
 “ tur, in ima intestina per clysterem infusum; cujus rei ra-
 “ tio minimè obscura est.”

Ubi dolor uteri acerbus urget, tempore quo menses fluere debent, ibi semper conjicere licebit opium esse profuturum; et quo propius ad partem adhibebitur, eo magis proderit. Dolores qui menstruis instantibus, vel fluentibus, oriuntur, tutò leniuntur opio; et hanc propter causam jussit vir peritissimus Heberdenus, in commentariis suis, ut mulieres, quae illis opportunae sunt, debent semper in promptu habere semigranum, vel granum opii, sumendum protinus ut dolor ingruat, et si opus fuerit, semel aut bis (interpositâ semihorâ) repetendum. Porroque affirmat, opium hoc modo datum, neque purgationem istam cohibere, nec omnino perturbare; et si a stomacho aegrè fertur, commodè infunditur in alvum.

Ad secundam consilii partem obtinendam, nempe, ad vasa uterina stimulanda, maximè prosunt purgantia, et eorum optima sunt, quae in inferiorem intestinorum partem, opus suum praecipuè edunt. Cathartica acriora solutu difficilia, uterum insigniter irritant, et

menses

menses saepe efficacissimè eliciunt. In horum numero sunt, Aloe et Scammonium, aliaque quae in rectum prius delabuntur, quam eorum vires penitus refringuntur; et professore nostro (Home) aloen sub forma vini, in hoc morbo, saepe cum exitu felice, exhibendam esse vidi. Potestates omnium hujusmodi medicamentorum, tam magnae existunt, ut ingens profluvium, abortum, et nonnunquam mortem ipsam inducant; sed in mulieribus tantum quae uterum gerunt.

Radix Hellebori nigri facultatem movendi menstrua sibi vindicavit; quam tamen nullo satis firmo argumento, usus medicis nuper confirmavit. Meadius clarus non dubitavit audaciter asseverare, tantam in hoc medicamento inesse virtutem, ut vix meminisset id, cum ad menses eliciendos datum esset, spem suam unquam fefellisse. Dolendum est sanè experientiam recentiorum tanto viro in hac re minimè suffragari. Professor Gregorius dicit, “ dormitabat certè bonus senex, nunquam aliter

ter in tali morbo tantum deque tali medicamento testimonium daturus, honesti scilicet viri et sapientis medici, gravitate atque prudentia pariter indignum, et experientiae pene quotidianae dissentaneum.” Sed aliquando etiam bonus dormitat Homerus, et opere in longo fas est obrepere somnum. Certè honestissimi etiam medici semet aliosque interdum decipiunt, effectum medicinae, ab opere naturae scilicet, parum accuratè distinguentes. Sed alia auxilia, uteri regioni applicanda, majore cum spe successûs jactant medici. Ex his electricitas locum primum fortasse meretur, ut ex effectibus potenter stimulantibus, quos in systema universum edit, saepe cum fructu maximo fuit adhibita, concludi posse videtur. Quo plurimum proficiat, scintillarum forma, ex pube vel lumborum regione eliciendum est; vel eadem hae partes, eodem percutiendae, et tanta tamque magna vis est hujus remedii, quae stimulo ejus tribuenda est, ut saepe ipso temporis puncto quo adhibetur, inopi-

D

nantibus

nantibus prorumpant; in casibus vero ubi eam adhiberi vidi, perraro profuit.

Balneum tepidum quoque, saepe efficax inventum est, formâ totius regioni uteri, vel balnei, cruribus atque femoribus adhibitum, etiam si equidem pericula recentiorum medicorum, id non aequè utile esse, ac antiqui crediderunt, demonstrârunt. Sunt qui putant, fluida, calore expansa, vasa ad majores contractiones stimulavisse. Hoc autem minimè compertum habemus; veritatem propius appropinquare videtur, calorem vasa nimis contracta solvere, ac aperire. Obiter hîc memorare licebit, mulieres, in omni casu, praesertim mensium deficientium, pedes et crura, quam possint diligentissimè a frigore et humore defendere oportere.

Nunc de usu Veneris idoneo dicendum est, et quomodo agere vel prodesse possit, nemini non constat. Coitus ex tempore Hippocratis usque ad hunc diem, inter remedia, quae menses efficacissimè provocant, habitus fuit; et vir sagax Celsus, ita scripsit; “Concubitus neque
nimis

nimis concupiscendus, neque nimis pertimescendus est; rarus corpus excitat, frequens solvit." Sed fortasse ambigi potest, num tanta beneficia coitibus solis tribuenda sunt, quum consideravimus ut alterius sexus amor, cogitationes impurae, et caet. totum corpus sed regionem præcipuè uterinam accendunt; et tironi maxime inexperto patet, ex animi statu, magnâ saltem ex parte, pendere sanitatem corporis. Huc tamen referri debet aliud remedium satis tutum et naturale, (ait Gregorius) et sæpe efficacissimum, justus scilicet Veneris cultus, quantum hoc, in menses evocandis, valeat remedium plurimæ puellæ donec virgines erant, macræ, pallidæ, male sanæ, felice conjugio, nitidæ, vegetæ, roseæ brevi factæ, non ambiguè testantur †.

Rubia tinctorum quoque magnas sibi laudes obtinuit; auctor enim peritus, Homius, omnique fide dignus testatur ‡, omnium emenagogorum

† Consp. Med. Th. Cap. 39. p. 442 & seq.

‡ Consule *Clinical facts* &c,

gogorum præstantissimum et efficacissimum esse. Quando hoc remedium rarius viderim adhibitum, nihil de potestatibus ejus dicere audeo, nullâ experientiâ doctus. Juvenis medicinae parum peritus, remedia, nec laudare sine credulitate nec vituperare sine arrogantia potest. Sunt fanè alia, et pene indefinita remedia, quæ menstruas purgationes hærentes interdum expedierunt: ex his vero gummi calida, seu foetida, et castoreum, et similia, optima sunt. Dolendum tamen est, menstrua tarda, parca, aut suppressa his omnibus auxiliis sæpenumero non respondisse. Nihil mihi nunc restat dicere, nisi, quod quæcunque remedia aptissima judicamus, semper tempore menstruo adhibeantur, tunc enim etiam si menses nulli, quædam molimina, ut dolor dorsi, lumborumque, aliaque signa testantur, diu recurrent, et hisce moliminibus adjunctæ, medicinae aliter parum valentes efficaces invenientur.

In Conspectu M. Th. Gregorii, (ad finem capituli trigefimi noni) verba infra citata invenies *.

Aliquando antequam menses fluunt, vel interfluendum, fœmina dolore gravi dorfi ac lumborum cruciatur, dum sanguis nimis parcè fluit, cui Dysmenorrhœæ nomen est. Sed ut eadem remedia huic morbo, ut in suppressione mensium, aptata sint, nil de illo amplius addam.

* “ In mensibus per medicinam eliciendis, memoria
 “ semper tenere oportet, naturam multo magis quam ar-
 “ tem valere, illâque repugnante aut nil juvante, hanc
 “ parum efficere, et pleraque igitur remediorum jam re-
 “ censitorum stimulantium pariter et anodynorum et re-
 “ laxantium &c; tum maxime vel solum forsitan esse
 “ adhibenda, cum naturæ molimina ad menses producen-
 “ dos fiunt; namque per vim consuetudinis talia in diutur-
 “ no etiam mensium defectu, per intervalla, sæpe æqualia
 “ et menstrua molimina repetuntur. Hoc autem de om-
 “ nibus non æque verum est, et præsertim de argento
 “ vivo, et corporis exercitatione, quæ per intervalla eti-
 “ am vel maxime sunt adhibenda. ”

FINIS.

